

František Kún a Josef Opočenský, aneb z Miroslavi do Ameriky před téměř 150 lety

Rád bych Vás v tomto článku seznámil s osudy dvou mužů, kteří sice nebyli miroslavskými rodáky, ale v našem městě několik let žili a pracovali a později se rozhodli pro nový domov za oceánem. Jedná se o Františka Kúna a Josefa Opočenského, tedy první dva faráře evangelického sboru. František Kún žil v lowě, Josef Opočenský v Texasu. V obou případech se jednalo o oblasti, kde se usazovali Češi, kteří v Americe hledali zemědělskou půdu, ne tedy dělnickou práci ve městech. Většině z nich se splnil životní sen, neboť odcházeli z chudých poměrů v Čechách a na Moravě, kde je jejich hospodářství s malým políčkem nebylo schopné uživit. V Americe je sice čekala tvrdá práce, ale také možnost získat rychle pozemky, které v jejich rodné vlasti měli jen velcí sedláci a panstvo.

Cestování z Čech a Moravy do Ameriky nebylo ve druhé polovině 19. století vůbec jednoduché. Útrapy začínaly již doma, kdy vystěhovalci museli rakouské úřady požádat o vystěhovalceký pas. Někteří rodnou vlast opouštěli bez tohoto dokladu, a tedy protizákonně. Z Čech a Moravy se vystěhovalci museli pěšky, či častěji koňským povozem dostat do některého z německých přístavů. Většina lodí do Ameriky odplouvala z Hamburku a Brém. Cestující mohli zvolit mezi plachetnicí, která potřebovala k překonání oceánu čtyři až šest týdnů, nebo parníkem, který zvládl cestu za dva týdny. Lodě z Německa pluly buď do některého z přístavů na východě Spojených států, nejčastěji do New Yorku, nebo do texaského Galvestonu či New Orleans v Louisianě. Z New Yorku přistěhovalci pokračovali železnicí. Ta v době, kdy do Ameriky dorazil František Kún, končila na východě lowy. Z konečné železnice pokračovali noví obyvatelé volskými povozy. Ti, kteří dorazili do Texasu, dále cestovali rovnou volskými povozy. Příchozí, kteří přistáli v New Orleans, pluli na parnicích proti proudu řeky Mississippi na sever. Lodní společnosti tehdy vozily dolů po Mississippi žoky s bavlnou. Na zpáteční cestě na sever lodě příliš naplněné nebyly. Proto společnosti rády poskytovaly přepravu imigrantů, a to za přijatelnou cenu.

František Kún a Josef Opočenský byli evangelickými faráři. Mezi českými emigranty však tvořili evangelíci výraznou menšinu. Bylo jich jen okolo 5 %. K římským katolíkům se hlásilo 35 % Čechů a Moravanů v Americe. Zbýlých 60 % je označováno jako tzv. volnomyšlenkáři či svobodomyšlní. Jen malá část z nich však byli skuteční ateisté. Většinou šlo o osoby, které církvím nedůvěřovaly kvůli vzpomínkám na rodné Rakousko-Uhersko, kde náboženská svoboda téměř neexistovala, a kteří v Americe nehledali svobodu náboženství, ale svobodu od náboženství. Mnoho jejich dětí, které se narodily již v Americe, se časem stalo členy některé z mnoha amerických protestantských církví. Bez zajímavosti také není fakt, že Češi a Moravané v Americe úzce spolupracovali s Němci. Spojovala je totiž znalost německého jazyka. Naopak s Brity a Američany nebyli schopni komunikovat, neboť neovládali angličtinu. Čeští farmáři v Americe se od příslušníků jiných národností lišili ve dvou vlastnostech. Pozemky si jen zřídka pořizovali na půjčku. Mnohem častěji pracovali nějaký čas jako dělníci ve městě nebo jako čeledíni u jiných farmářů. Vlastní farmu kupovali až z naspořených prostředků. Nezřídka také zakoupili první menší farmu, obdělali půdu a po několika letech ji se ziskem prodali. Za utržené peníze koupili farmu jinde, často více na západ, kde byly pozemky levnější. Němci a Skandinávci častěji pořizovali svá hospodářství na půjčku, kterou v dalších letech spláceli. Češi a Moravané se také lišili od ostatních tím, že průměrně pěstovali více plodin, čímž snižovali riziko neúrody a nízkých cen. Farmář, který se specializoval na malý počet plodin, totiž riskoval, že se buď neurodí, nebo výkupní cena bude nízká. Např. čeští farmáři v Nebrasce pěstovali podle sčítání z roku 1885 průměrně 3,76 plodiny a Moravané dokonce 4,0. Naproti tomu Britové 2,9, Němci a

Skandinávci 2,7 a rodilí Američané jen 2,4. Mezi nejvíce pěstované plodiny patřily kukuřice, pšenice, oves, žito, ječmen, pohanka, brambory, len a samozřejmě různé druhy zeleniny. Někteří z nich se samozřejmě pokoušeli uspět i s bavlnou a tabákem, na kterých bylo možné hodně vydělat. Těžko říci, zda strategie pěstování více plodin byla správná, rozhodně je však možné ji považovat za opatrnou, která garantuje určitý minimální zisk. Na druhou stranu nedává možnost vydělat rychleji. Bylo by zajímavé zjistit, zda např. Němce a Skandinávce vedla k podstoupení většího rizika nutnost splatit půjčky, které si většinou na farmy brali.

František Kún (1825 – 1894)

František Kún pocházel z rodiny s farářskou tradicí. Nejen jeho otec, ale i dědeček byli evangelickými faráři. Dědeček Alexander Kún dokonce patřil mezi evangelické duchovní, kteří přišli do Čech a na Moravu z Uher po vyhlášení tolerančního patentu v roce 1781. Do Miroslavi přišel mladý vikář František Kún v roce 1849 a do paměti farníků se zapsal svojí pracovitostí a skromností. V roce 1856 odcestoval do Spojených států a usadil se v Iowě. Po nějakém čase za ním, přišel jeho otec Karel. Zpočátku se živil jako farmář. Začátky nebyly lehké. Ze stromů pokácených ve vlastním lese postavil malý srub, v němž s manželkou Annou žili. František Kún krátký čas působil i jako učitel klasické literatury na blízké koleji. V této práci mu jistě pomohla dobrá znalost devíti jazyků včetně latiny, řečtiny a hebrejštiny. Brzy se však mezi českými osadníky rozneslo, že je duchovním. První bohoslužby pořádal pod širým nebem. Později mladému českému společenství nabídl své prostory německý luterský sbor. Časem se však českým obyvatelům města Ely a jeho okolí podařilo vybudovat vlastní kostel. Jeden z farníků o svém duchovním v dopise napsal: „*Máme zde faráře z Moravy, jmenuje se Kún. Je to moudrý muž a dobrý řečník.*“

Sbor v Ely vedl František Kún až do své smrti. Během svého života však pomohl zformovat 10 sborů ve státech Iowa, Minnesota, Wisconsin, Jižní Dakota, Nebraska a Kansas. Podle sčítání osob v roce 1870 žilo v těchto státech více než 20 tisíc osob narozených v Čechách. Těchto deset sborů pravidelně navštěvoval a vysluhoval zde svátost křtu a večeře Páně. František Kún zemřel v lednu 1894. Místní tisk rozsáhle informoval o jeho pohřbu. Díky tomu se ještě dnes můžeme dočíst, že se s ním přišlo rozloučit více než 1 100 lidí, což jistě svědčí o jeho nemalém významu pro českou a moravskou komunitu na americkém středozápadě.

Po jeho smrti byly z jeho písemností uspořádány a vydány dvě knihy: Ohlas z pouště, vědecké a filosofické doklady o pravosti učení o Bohu a Světlo života, čili postilla, kázání na všechny dny Páně a svátky výroční po celý církevní rok, doplněná přidanými modlitbami. Jeho syn Josef F. Kún navíc sepsal knihu Věrný služebník, životopis a některá kázání zesnulého důst. p. Františka Kúna.

Josef Opočenský (1814 – 1870)

Josef Opočenský byl druhým duchovním správcem miroslavského evangelického sboru. Na rozdíl od Františka Kúna měl při příchodu do Miroslavi již mnoho zkušeností. Jako duchovní začínal ve Veselí na Českomoravské vysočině. Poté dvanáct let sloužil ve sboru v Zádveřicích na Valašsku. Z této obce se několik rodin rozhodlo vystěhovat do Ameriky a svého duchovního zavázali, aby v případě povolání za nimi přicestoval. K tomu také došlo a Josef Opočenský po třech letech miroslavský sbor opustil a v roce 1859 odcestoval do Texasu, který je ještě dnes znám velkou českou komunitou, která do angličtiny přinesla např. slovo kolache. Josef Opočenský plul se svojí rodinou do Ameriky na lodi Weser, se kterou přistál v přístavu Galveston.

Brzy po jejich příjezdu vypukla ve Spojených státech občanská válka. Mnoho Čechů a Němců v Texasu nechtělo bojovat na straně Konfederace, jejímž členem Texas byl a kterou si spojovali především s otrokářstvím, a proto volili dočasný odchod do Mexika. Stejně se zachovala i rodina Josefa Opočenského.

Josef Opočenský po svém návratu roku 1864 zorganizoval evangelický sbor v místě, které nazval Veseli, podle svého prvního působiště. Anglicky mluvící poštovníř však toto jméno později zkomolil, takže se dnes město jmenuje Wesley. Kostel dokončený českými a moravskými evangelíky v roce 1866 je dnes národní památkou Spojených států.

Josef Opočenský zemřel v červenci roku 1870.

Zajímavou maličkostí je, že František Kún a Josef Opočenský byli spřízněni. Sestřenicí Františka Kúna Julie Rosa, rozená Kúnová a provdaná Chlumská, totiž byla neteří Josefa Opočenského. Rodiči Julie Rosy byli farář Vilém Kún a Karolína, rozená Opočenská. Julie Rosa se svým manželem farářem Adolfem Chlumským odešla do Texasu roku 1889. Adolf Chlumský částečně působil i ve Wesley.

Aleš Bednařík

Publikováno v Miroslavském zpravodaji, 2002/5, str. 39 – 42.